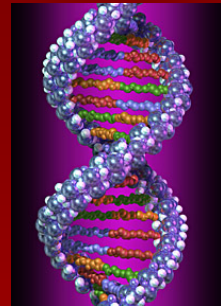

ULUSAL BİYOGÜVENLİK ÇERÇEVESİ (UBÇ)

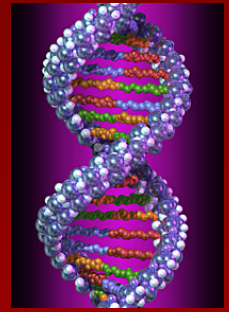
Cartagena Biyogüvenlik Protokolü'ne dayanır

PROTOKOL
İHTİYATLILIK PRENSİBİNİ
TEMEL ALIR

Protokolün amacı

Çevre ve Kalkınma Hakkındaki Rio Deklarasyonununun 15 numaralı prensibinde yer alan ön tedbirci yaklaşıma uygun olarak, insan sağlığı üzerindeki riskler göz önünde bulundurularak ve özellikle sınır ötesi hareketler üzerinde odaklanarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde **olumsuz etkilere** sahip olabilecek ve modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilmiş olan değiştirilmiş canlı organizmaların güvenli nakli, muamelesi ve kullanımı alanında yeterli bir koruma düzeyinin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

OLUMSUZ ETKİ ?

- Mevcut hastalıklarla mücadelenin zorlaşması, hastalıkların ortaya çıkması, allerjik, kanserojen ve toksik etkiler oluşması,
- alıcı çevredeki türlerin populasyon dinamikleri ve bu populasyonların genetik çeşitliliği üzerinde etkiler,
- bulaşıcı hastalıkların yayılımını hızlandıran patojenlere karşı yatkınlığın değişmesi ve/veya bu hastalıklar için yeni taşıyıcılar oluşması,
- organik maddelerin toprakta parçalanmasında değişiklikler yoluyla başta karbon ve nitrojen döngüsü olmak üzere biyojeokimyasal döngüler üzerinde etkiler,
- yerel çeşitler, ürün çeşitliliği ve geleneksel üretim üzerinde etkiler

OLUMSUZ ETKİ NASIL OLUŞABİLİR ?

GDO

Aktarılan özellik
kullanım

RİSK

Doğrudan
Dolaylı
Derhal
Gecikmeli
Toplam

ALICI

İnsan
Hayvan
Bitki
Doğa
Çevre

Photo: USDA ARS

Yayımla yolu

Ne, ne zaman, ne kadar
Hangi şartlar altına
NASIL

GDO'ların/özelliklerinin
çevreye yayımları
fenotipik ve genetik istikrarsızlık
diğer organizmalarla etkileşim
yönetimdeki değişiklikler

BİYOĞÜVENLİK RİSK DEĞERLENDİRME İLE SAĞLANABİLİR

GDO'nun olumsuz etkilere sebep olabilecek özelliklerinin belirlenmesi

bunların potansiyel sonuçlarının belirlenmesi

ortaya çıkma olasılığının belirlenmesi

belirlenen her bir özelliğin sebep olabileceği riskin tahmin edilmesi

Risk ve zarara neden olma olasılığını

GDO

KULLANIM AMACI

KULLANIM YERİ

belirler

**Bu nedenle risk değerlendirme
vak'a vak'a yapılır**

İTHALAT

**KAÇAK
GİRİŞ**

**YURT İÇİNDE
GELİŞTİRME**

TÜRKİYE

**KAZARA
SALIM**

TRANSİT

KAPALI KULLANIM

GIDA/YEM/İŞLEME

ÇEVREYE SALIM

**PAZARA SÜRME
AR-GE**

**KAZARA/KAÇAK
GİRİŞ**

BİYO GÜVENLİK UYGULAMALARI

- KAZARA / KAÇAK / AMAÇ DIŞI / KONTROLSÜZ GİRİŐİN VE KULLANIMIN ÖNLENMESİ
- İZNE DAYALI KULLANIM (Başvuru ve bildirim şartı)
- RİSK DEĞERLENDİRME VE RİSK YÖNETİMİ
- HALKIN BİLGİLENDİRİLMESİ VE KATILIMI
- SOSYO EKONOMİK DEĞERLENDİRME
- KARAR VERME (Kullanım şartları)
- BELGELEME, ETİKETLEME VE İZSÜRÜLEBİLİRLİK
- TAŞIMA, DEPOLAMA, AMBALAJLAMA
- İZLEME VE ÜRÜN ANALİZİ
- DENETLEME VE YÜRÜTME
- ACİL DURUM TEDBİRLERİ
- GÖZDEN GEÇİRME

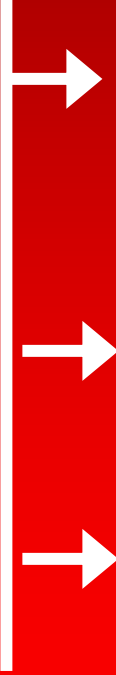
izin

İthalat / yurt içinde geliştirme

Pazara sürme

Kapalı kullanım

Transit

ithalat

- **GDO ve/veya ürünlerinin geliştirildiği ülkede yetiştirildiği ve/veya serbest satışının yapıldığını gösterir belgenin bulunması**

yurt içinde geliştirme

- **çevreye salım amacıyla piyasaya sürülmesinden önce, geliştirilen GDO'nun risk değerlendirmeleri için gerekli olan verileri elde etmek için yapılacak deneysel çevreye serbest bırakma başvurusu**

Karar verme sistemi

Başvuru/ön değerlendirme

Risk değerlendirme/Sosyo-ekonomik değerlendirme/etik değerlendirme

Halkın bilgilendirilmesi ve katılımı

İzin koşulları/Risk yönetimi/acil durum tedbirleri

İzleme/kontrol/denetim

Gözden geçirme

KAPALI KULLANIM

- Faaliyeti gerçekleştirecek kurum/kuruluş kapalı kullanım standartlarını karşılıyor mu?
- GDO patojen mi? Risk sınıfı nedir ?
- GDO'nun kazara çevreye yayılması halinde belirlenmesi ve bertarafı mümkün mü?
- Değil ise insan sağlığı ve çevre için tehdit taşıyor mu?
- Faaliyetin olumlu/olumsuz sosyo-ekonomik etkileri neler?
- Planlanan faaliyet etik mi?

ÇEVREYE SALIM

- Ebeveyn canlıların/verici organizmanın ülkemizde yabancı akrabaları var mı?
- GDO'nun karşılaştırılabileceği benzer bir canlı var mı? GDO hakkında yeterli deneyim ve bilgi mevcut mu?
- GDO üretimi yapılacak ortamda ekosistemi ve diğer canlıları nasıl etkiler ?
- GDO'nun ürünü hangi amaçla kullanılacak, insan/hayvan/bitki sağlığı ve çevre üzerinde etkileri ?
- GDO'nun özellikleri ve üretimi etik mi ?
- Geleneksel üretime etkileri ve sosyo-ekonomik sonuçlar ?

GIDA/YEM/İŞLEME

- GDO ve ürünlerinin karşılaştırılabileceği geleneksel karşılığı var mı ?
- GDO ve ürünlerinin insan, hayvan, bitki sağlığı üzerindeki etkileri ?
- Gıda güvenliği üzerinde etkileri ?
- Tüketicinin seçme hakkı ?
- Amaç dışı kullanılması durumunda oluşturabileceği tehditler neler, belirlenebilir mi, ortadan kaldırılabilir mi ?
- Etik ve sosyo-ekonomik etkiler ?

İZİN KOŞULLARI

- İznin geçerlilik süresi,
- Kullanım amacı ve kısıtlamaları,
- Tedarik ve çevreye serbest bırakma koşulları,
- İzleme ve izsürülebilirlik koşulları,
- Piyasa denetimi, risk yönetimi, aşamalı üretim planlaması,
- Belgeleme ve etiketleme koşulları,
- Ambalajlama, taşıma, muhafaza ve nakil kuralları,
- Güvenlik ve acil durum tedbirleri,
- İşleme, arıtım, atık ve artık imha koşulları,
- Raporlama

transit

- **İthalatçı ve İhracatçı Devletlerin onayı**
- **İzin**
- **Gümrük Kanunu**

ihracat

- **Protokol hükümlerine uygunluk**
- **İthalatçı tarafından Protokol kapsamında istenen bilgilerin temin edilmesi**

Basitleştirilmiş işlem

- Ebeveyn organizmalar, yerleştirilen genetik malzeme ve aktarma yöntemi, GDO, GDO'nun insan sağlığı ve çevre için güvenliği, salıvermeye ilişkin ekosistemdeki diğer organizmaları içeren ve risk yönetimi ile özellikle ilgili olabilecek herhangi bir karşılıklı etkileşim, herhangi bir çevreye yayılma ve ilişkili olmayan diğer ekosistemleri istila etme kabiliyeti ve çevredeki diğer organizmalara genetik malzemeyi aktarma kabiliyeti hakkında yeterli bilgi ve deneyim mevcut ise;
- GDO ve ürünlerinin insan sağlığı ve çevre için, tekabül eden ebeveyn ve alıcı organizmaların salıverilmelerinin yaratmadığı, ilave veya artmış riskler yaratmadığından emin olunmuş ise

YÖNETİM

- KULLANIM AMACINA UYGUNLUK
- KAYIT ALTINA ALMA
- ETİKETLEME
- İZLEME VE KONTROL
- DENETİM
- SORUMLULUK
- YAPTIRIM

Kullanım amacına uygunluk

- İzin sahibinin rapor vermesi, üreticileri, tüketicileri ve kullanıcıları, taşıma, depolama ve ambalajlamaya ilişkin güvenlik kuralları ve tedbirleri ile GDO ve ürünlerinin sağlıklı olarak üretilmesi, kullanılması ve tüketilmesi hakkında bilgilendirmesi,
- İzin verilen GDO ve ürünlerinin bir program dahilinde izlenmesi,
- GDO ve ürünlerinin belgelenmesi ve etiketlenmesi, kayıt altına alınması, alım-satım işlemlerine dair beyanda bulunulması,
- Kurallara ve standartlara uygun olarak taşıma, depolama ve ambalajlama.

BAŞVURU SAHİBİNİN

Hakları:

- başvurusunun nasıl değerlendirileceği ve karara bağlanacağına ilişkin bilgi alma
- Kararın olumsuz olması durumunda, kararın değiştirilmesine sebep olabilecek yeni bilgilere sahip olması halinde, kararın gözden geçirilmesini isteme,
- Ticari ve fikri mülkiyet haklarının korunması için, başvurusunda yer alan bilgilerden bazılarının gizli tutulmasını talep etme

Yükümlülükleri:

- Risk değerlendirmenin masraflarını karşılamak

BİLGİ ALIŞ VERİŞİ SİSTEMİ VE HALKIN KATILIMI

VERİ TABANI

TAKAS MEKANİZMASI

BİLGİLENDİRME VE EĞİTİM ARAÇLARI

DUYURU ARAÇLARI

ULUSAL KOMİTE

Uygulama için ihtiyaçlar neler ?

- Biyogüvenliđin sağlanmasına yönelik olarak, kazara çevreye salımlar veya kaçak kullanımlar ile mücadele dahil olmak üzere, uzun vadeli bilimsel ve sosyoekonomik araştırma, değerlendirme ve planlama yapmak, strateji geliştirmek ve uygulamak;
- Risk değerlendirme, risk yönetimi, kontrol ve denetim için gerekli olan araştırmaları ve analizleri yapmak üzere laboratuvar ve enstitüleri kurmak, görevlendirmek, kullanılacak analiz testlerini geliştirmek;
- Biyoteknolojinin güvenli kullanımını sağlamak için standartlar geliştirmek, uygulamak ve uygulatmak;

Uygulama için ihtiyaçlar neler ?

- Gerekli denetleme, kontrol, izleme ve raporlama iřlemlerini yapmak, tehlike durumlarında gerekli tedbirleri almak için planlar geliřtirmek ve uygulamak;
- İddiaları incelemek ve sonuçlandırmak;
- Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün gerekliliklerini yerine getirmek;
- Takas Mekanizmasını kurmak, geliştirmek ve idame ettirmek;
- Halkı bilgilendirmek, katılımını sağlamak.

Teşekkür ederim

